

Rondetafelgesprek 8 april 2026, Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid**Bijdrage mr. M.I. Peereboom-van Drunick, docent en onderzoeker familierecht aan de Universiteit van Amsterdam en de Open Universiteit in Heerlen.**

Geachte Voorzitter, geachte leden van de Commissie,

Allereerst dank voor de uitnodiging om deel te nemen aan dit rondetafelgesprek. Het doel van dit rondetafelgesprek is om in kaart te brengen of en in hoeverre de huidige regeling rond naamgeving bij geboorte een direct of indirect discriminerend effect heeft op vrouwen en hierbij tevens de maatschappelijke, juridische en praktische gevolgen van de huidige regeling inzichtelijk te maken, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. In mijn reactie zal ik eerst ingaan op de huidige regeling rond naamgeving in het algemeen en vervolgens op het overgangsrecht in de Wet Introductie Gecombineerde Geslachtsnaam (WIGG) in het bijzonder.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft volgens vaste jurisprudentie geoordeeld dat het naamrecht tevens onder de bescherming van artikel 8 EVRM valt, nu de naam een middel is om zich als persoon te kunnen identificeren en familiebanden te vestigen.¹ Ouders hebben in beginsel het recht om een geslachtsnaam te kiezen voor de kinderen met wie zij een gezinsleven hebben. Als ouders geen (gezamenlijke) keuze maken, geldt in Nederland de “bestaande vangnetnorm”: bij met elkaar gehuwde of geregistreerde ouders krijgt het kind automatisch de naam van de vader of duomoeder (artikel 1:5 lid 4 juncto lid 5 BW). Bij niet-gehuwde/niet-geregistreerde ouders waarbij een kind alleen in familierechtelijke betrekking staat tot de moeder krijgt het kind automatisch de naam van de geboortemoeder (artikel 1:5 lid 1 BW).

In de jaren ‘90 werd in het kader van de modernisering van het naamrecht door de wetgever al gesproken over de invoering van een geschillenregeling indien een gezamenlijke naamkeuze als gevolg van onenigheid tussen de ouders uitbleef.² Deze geschillenregeling is uitgebleven. Daarnaast heeft Het College voor de Rechten van de huidige vangnetbepaling kwalificeert als strijdig met de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Het College heeft de wetgever bij brief van 25 oktober 2022 opgeroepen om een seksneutrale vangnetbepaling te formuleren, onder verwijzing naar nationale en internationale gelijkheidsnormen en eerdere CEDAW-aanbevelingen.³

Overgangsrecht WIGG (2024) met terugwerkende doelgroep tot 2016.

De WIGG bevatte een overgangsbepaling die tot en met één jaar na inwerkingtreding (dus gedurende 2024) toeliet dat kinderen van dezelfde ouders alsnog een gecombineerde geslachtsnaam kregen, mits (o.a.) het oudste kind geboren is op of na 1 januari 2016 en vóór 1 januari 2024, en de verklaring alle kinderen van dezelfde ouders betreft. Het overgangsrecht eist dat ouders gezamenlijk verklaren dat de kinderen een gecombineerde geslachtsnaam behoren te krijgen én in welke volgorde.

De lijn in beleid én rechtspraak is dat artikel 1:5 BW / het naamrecht geen route biedt om een geschil over de geslachtsnaam aan de rechter voor te leggen of om vervangende toestemming te krijgen. Dit wordt expliciet gezegd in Kamervragen/Antwoorden (Aanhangsel)⁴ en is ook terug

¹ Redactie NJB 2022.; EHRM 22 februari 1994, Series A, vol. 280-B, NJ 1996/12, m.nt. EAA (Burghartz/Switzerland); zie ook EHRM 25 november 1994, Series A, vol. 299-B (Stjerna), en EHRM 27 april 2000, 42973/98 (Bijleveld/Nederland).

² Kamerstukken II, 1991-1992, 22408, nr. 2 en 3.

³ <https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/1991df50-f9ad-43ab-838c-113c23acbd28>

⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20242025-1103.html>

te zien in verschillende rechterlijke uitspraken waar verzoeken om vervangende toestemming voor het toevoegen van de naam van de moeder worden afgewezen als de vader niet instemt.

Het huidige stelsel is mijns inziens aan te merken als indirecte discriminatie: een formeel sekseneutrale eis (“*beide ouders moeten samen verklaren*”) kan in de praktijk disproportioneel nadelig uitwerken voor vrouwen met name in die gevallen waarin er sprake is van een verbroken relatie of onenigheid tussen ouders, juist omdat:

- (i) het Nederlandse vangnetsysteem bij geen keuze in huwelijk/geregistreerd partnerschap standaard de naam van de vader of duomoeder toekent,
- (ii) vóór 2024 ouders bij geboorte meestal feitelijk uitkwamen op de naam van de vader (door default of sociale norm), en
- (iii) het overgangsrecht in 2024 die historische uitkomst alleen kon “repareren” als ook de vader meewerkte, terwijl er geen rechterlijke route is om een veto te doorbreken.

Het stelsel produceert structureel een uitkomst waarin de (mannelijke) naam vaker ‘blijft staan’, en het overgangsrecht (met gezamenlijke verklaring als eis zonder de mogelijkheid van vervangende toestemming) maakt die structurele uitkomst lastig of onmogelijk te corrigeren in conflictsituaties. Waarbij vrouwen in de praktijk vaker de corrigerende partij zijn. Dit is precies het punt dat het College voor de Rechten van de Mens al in de wetgevingsfase maakte over de vangnetbepaling. De wetgever heeft hiermee (bewust) een systeem gecreëerd waarin in conflictsituaties het bestaande resultaat blijft staan en dat bestaande resultaat is in veel gezinnen historisch vaker de vadersnaam. Een heroverweging hiervan is mijns inziens noodzakelijk. Ik pleit er dan ook voor om tenminste de overgangsregeling van de WIGG te verlengen en ouders een mogelijkheid te bieden ingeval van het uitblijven van instemming een verzoeken tot vervangende toestemming aan de rechter voor te leggen. Daarnaast pleit is voor een herziening van de huidige vangnetnorm.

Tot slot is van belang om hier op te merken het belang van het kind ex art. 3 IVRK inzake de identiteit en het van het kind recht op behoud van identiteit ex art. 8 IVRK als factor moet worden meegewogen. “*Het recht van het kind zijn identiteit te behouden wordt door het Verdrag gewaarborgd (artikel 8) en moet worden gerespecteerd en meegenomen bij de beoordeling van de belangen van het kind.*”⁵ Art. 3 en art. 8 IVRK zijn verweven en dienen beide bij wetgevingsprocessen en gerechtelijke beslissingen te worden betrokken. De vraag is of dit bij de huidige wetgeving en rechtspraak wel voldoende (is) gebeurd. Bij naamswijzigingen van minderjarigen weegt het belang van het kind bij behoud van identiteit zwaar. Zo dient in het belang van het kind terughoudend te worden omgegaan met naamswijzigingen van een minderjarige, omdat de naam onderdeel is van de identiteit. Bij de WIGG gaat het echter om een hernieuwde naamskeuze, die enkel leidt tot een toevoeging van een geslachtsnaam aan de reeds gedragen geslachtsnaam, en niet om een wijziging van de geslachtsnaam. Er zou beargumenteerd kunnen worden dat bij het toevoegen van een achternaam aan de naam van het kind, niet dezelfde terughoudendheid betracht dient te worden, als bij een naamswijziging en dat deze toevoeging meer recht doet aan het waarborgen van de identiteit van het kind door de erkenning van de identiteit van beide ouders. Ik dank u voor uw aandacht.

⁵ General comment nr. 14 (2013), overweging 55.